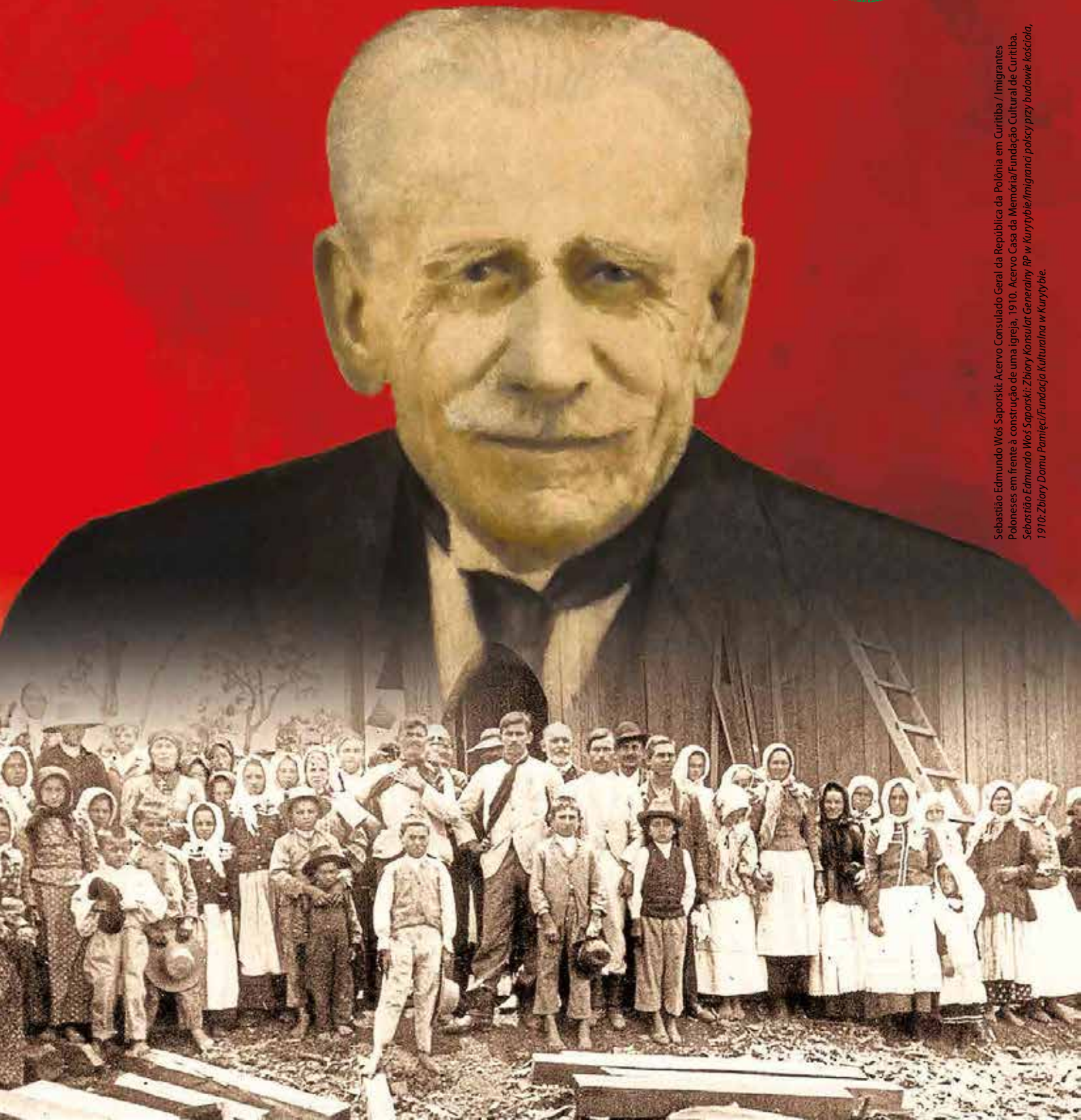

Sebastião Edmundo Woś

SAPORSKI

150 ANOS DA IMIGRAÇÃO POLONESA NO BRASIL
150 LAT POLSKIEJ IMIGRACJI W BRAZYLII

1869-2019

Sebastião Edmundo Woś Saporski: Acervo Consulado Geral da República da Polónia em Curitiba / Imigrantes Poloneses em frente à construção de uma igreja, 1910. Acervo Casa da Memória/Fundação Cultural de Curitiba.
Sebastião Edmundo Woś Saporski: Zbiory Konsulat Generalny RP w Kurytybie/Imigranci polscy przy budowie kościoła, 1910: Zbiory Domu Pamięci/Fundacja Kulturalna w Kurytybie.

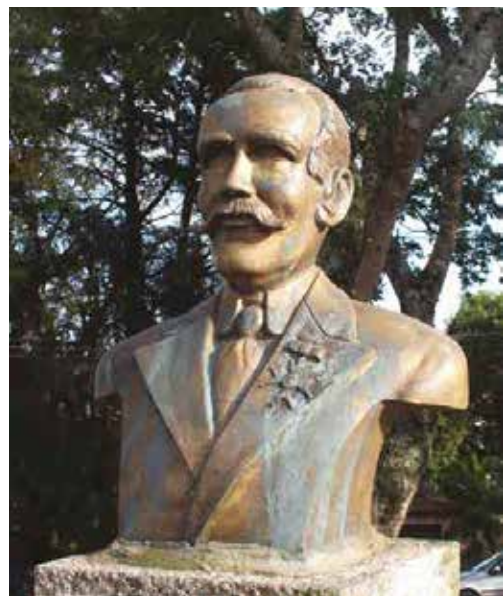

Folclore polonês em Curitiba. Fonte: Foto de Daio Hoffman. Polski folklor w Kurytybie. Źródło: Zdjęcie Daio Hoffmana.

É tempo de comemorar os 150 anos da imigração polonesa no Brasil!

A Casa da Cultura Polônia Brasil e o Consulado Geral da República da Polônia em Curitiba têm a honra de homenagear aquele que se dedicou a encontrar as melhores condições para seus conterrâneos que aqui aportaram, em busca da reconstrução de vida. Conduzir, auxiliar, lutar pelas famílias, pelos valores e pela cultura polonesa na certeza de que o Brasil poderia oferecer o solo fértil onde o espírito polonês se fortaleceria e

Busto de Sebastião Edmundo Woś Saporski no bairro Abranches, em Curitiba. Fonte: Foto de Gerson Luiz Cordeiro/Popiersie Sebastiana Edmunda Wosia Saporskiego w dzielnicy Abranches, w Kurytybie. Źródło: Zdjęcie Gerson Luiz Cordeiro.

seria capaz de

contribuir para o desenvolvimento deste país. Esta foi a missão do “Pai da Imigração Polonesa no Brasil”, Sebastião Edmundo Woś Saporski.

Jantar na Sociedade Polono-Brasileira Tadeusz Kościuszko, década de 1920. Fonte: Acervo Casa da Memória/Fundação Cultural de Curitiba/Kolacja w Towarzystwie Polsko-Brazylijskim im. Tadeusza Kościuszki w latach 20. XX wieku. Źródło: Zbiory Domu Pamięci i Fundacja Kulturalna w Kurytybie.

Czas na świętowanie 150 lat imigração polskiej w Brazylii!

Dom Kultury Polska Brazylia i Konsulat Generalny RP w Kurytybie mają zaszczyt upamiętnić tego, który poświęcił się sprawie znalezienia najlepszych warunków dla swoich Rodaków, którzy tu przybyli z nadzieją na ułożenie sobie życia na nowo. Oddał się sprawie poprowadzenia, pomocy oraz walce o rodziny, o wartości i o polską kulturę. Był pewny, że Brazylia miała im do zaoferowania żyzną glebę i że tutaj duch polski mógłby rosnąć w siłę oraz przyczynić się do rozwoju tego kraju. Oto misja „Ojca Imigracji Polskiej w Brazylii”, Sebastiana Edmunda Wosia Saporskiego.

A vida de Sebastião Edmundo Woś Saporski

1844

Nasce em Stare Siołkowice, na província de Opole, Alta Silésia, sudoeste da Polônia.

1867

Deixa a aldeia natal e vai à Inglaterra. Embarca no navio “Emma” e chega ao Brasil, no Porto de Paranaguá, mas segue para o Uruguai.

1868

Retorna para o Brasil e se estabelece em Santa Catarina (Brusque/Blumenau). Conhece o Padre Zielinski, seu grande aliado no auxílio aos imigrantes poloneses.

1869

Chegam à Colônia Brusque 16 famílias polonesas (64 pessoas), vindas da Alta Silésia, das terras polonesas.

1871

Auxilia 16 famílias de poloneses que estavam em Brusque e mais outras 16 famílias, que acabaram de chegar das terras polonesas, a se estabelecerem em Curitiba (Colônia Pilarzinho/Mercês).

1873

Promove o assentamento de 64 famílias de poloneses vindos da Prússia Ocidental, em Curitiba (Colônia Abranches).

1874

Presta exames para o Ministério da Agricultura, no Rio de Janeiro, e recebe o título de Engenheiro Agrimensor.

1875 e 1876

Conhece Maria, filha de índios carijós, com quem se casa e tem 6 filhos. Auxilia no assentamento de famílias polonesas na região de Curitiba que

ficou conhecida como “Nova Polônia” (Santa Cândida, Santo Inácio, Órleans, Dona Augusta, Dom Pedro, Rivière, Tomás Coelho e Lamenha Lins).

1880 a 1889

Trabalha na construção dos trechos mais difíceis da Via Férrea Morretes-Porto de Cima, Morretes-Joinville e Lapa-Rio Negro.

1890 a 1892

Ajuda a fundar a Sociedade Polonesa Tadeusz Kościuszko, em Curitiba. Adquire uma chácara no Bairro Mercês, onde passa a residir com sua família. Com mais seis poloneses, funda a Sociedade Gazeta Polska w Brazylii, primeiro jornal em língua polonesa no Brasil.

1894 a 1912

Participa de dezenas de atividades relacionadas aos imigrantes.

1912

É eleito deputado e, o primeiro de origem polonesa no parlamento, pelo Partido Republicano Paranaense, com 1.103 votos.

1920

Recebe o título de “Pai da Imigração Polonesa no Brasil” do primeiro cônsul polonês em Curitiba, Kazimierz Głuchowski.

1924

Recebe do governo polonês a Cruz da “Polonia Restituta”, em reconhecimento às suas grandes realizações em prol do país de origem.

1933

Sebastião Edmundo Woś Saporski falece em Curitiba, em sua residência no Bairro Mercês, aos 89 anos.

Życie Sebastiana Edmunda Wosia Saporskiego

1844

Przychodzi na świat w Starych Siołkowicach, na Górnym Śląsku, w województwie opolskim, na południowym zachodzie obecnej Polski.

1867

Opuszcza wieś rodzinną i udaje się do Anglii. Wsiada na statek "Emma" i przybywa do Brazylii, do portu Paranaguá, a następnie płynie dalej do Urugwaju.

1868

Powraca do Brazylii i osiedla się w Santa Catarina (Brusque/Blumenau). Poznaje księdza Zielińskiego, swojego wielkiego sprzymierzeńca w pomocy polskim imigrantom.

1869

Do Kolonii Brusque przyjeżdża 16 polskich rodzin (64 osoby), przybyłych z Górnego Śląska, z ziem polskich.

1871

Pomaga 16 polskim rodzinom, które znajdowały się w Brusque, oraz innym 16 rodzinom niedawno przybyłym z ziem polskich, w osiedleniu się w Kurytybie (Kolonja Pilarzinho/Mercês).

1873

Przeprowadza osiedlenie się 64 rodzin polskich, przybyłych z Prus Zachodnich, w Kurytybie (Kolonja Abranches).

1874

Zdaje egzamin w Ministerstwie Rolnictwa w Rio de Janeiro i otrzymuje tytuł inżyniera mierniczego gruntów.

1875 i 1876

Poznaje Marię, córkę Indian Carijós, z którą bierze ślub i będzie miał 6 dzieci. Pomaga polskim rodzinom w osiedleniu się w regionie

Kurytyby, który został nazwany "Nową Polską" (Santa Cândida, Santo Inácio, Órleans, Dona Augusta, Dom Pedro, Rivière, Tomás Coelho i Lamenha Lins).

1880 do 1889

Pracuje na najtrudniejszych odcinkach dróg kolejowych Morretes-Porto de Cima, Morretes-Joinville i Lapa-Rio Negro.

1890 do 1892

Pomaga w założeniu Polskiego Towarzystwa im. Tadeusza Kościuszki w Kurytybie. Kupuje działkę w dzielnicy Mercês, gdzie przeprowadza się z rodziną. Razem z innymi sześcioma Polakami zakłada Towarzystwo Gazeta Polska w Brazylii i wydaje pierwszą gazetę w języku polskim w Brazylii.

1894 do 1912

Uczestniczy w przeróżnych przedsięwzięciach dotyczących imigrantów.

1912

Wybrany na posła stanowego, jako pierwsza osoba pochodzenia polskiego w parlamencie parańskim, z ramienia Parańskiej Partii Republikańskiej, otrzymując 1103 głosów.

1920

Z rąk pierwszego polskiego konsula w Kurytybie, Kazimierza Głuchowskiego, otrzymuje tytuł „Ojca Imigracji Polskiej w Brazylii”.

1924

Otrzymuje od polskiego rządu odznaczenie „Polonia Restituta” w uznaniu za swoje wielkie zasługi dla Ojczyzny.

1933

Sebastian Edmund Woś Saporski umiera w Kurytybie, w swoim mieszkaniu w dzielnicy Mercês, w wieku 89 lat.

Saporski e a cidade natal nas terras polonesas

José Pampuch (Klenk) com sua família/Józef Pampuch (Klenk) z rodziną. Fonte/Zródło: <http://staresiolkowice.pl/>

Stare Siołkowice é uma vila situada à margem direita do Rio Odra e a mais antiga das 12 aldeias que formam a comuna rural de Popielów. Está localizada na província de Opole, que por sua vez pertence à região conhecida como Alta Silésia, no sudoeste da Polônia. Aqui nasceu Sebastião Edmundo Woś Saporski, no dia 19 de janeiro de 1844. Foi batizado com o nome de Sebastian Woś. Era o segundo filho de Szymon Woś e Jadwiga Kampa. Tinha três irmãos e seis irmãs.

Saporski i jego miasto rodzinne na ziemiach polskich

Stare Siołkowice to wieś położona na prawym brzegu rzeki Odry i najstarsza z 12 wsi, które tworzą powiat Popielów. Znajduje się w województwie opolskim, które należy do regionu znanego jako Górny Śląsk, na południowym zachodzie Polski. Tutaj 19 stycznia 1844 roku urodził się Sebastian Edmund Woś Saporski. Został ochrzczony jako Sebastian Woś. Był drugim dzieckiem Szymona Wosia i Jadwigi Kamy. Miał trzech braci i sześć sióstr.

Ukończył szkołę podstawową w rodzinnej wsi i kontynuował naukę w Opolu. Jeszcze przed rozpoczęciem kształcenia poznał język niemiecki, gdyż w tamtym czasie Polska znajdowała się pod zaborami, a Śląsk był pod panowaniem pruskim. Po ukończeniu gimnazjum w Opolu, Saporski w 1867 r. opuścił wieś rodzinną, by uniknąć służby wojskowej w armii pruskiej. Wyjechał do Londynu i tam wsiadł na żaglowiec „Emma”, którego celem była Ameryka Południowa.

W okresie, kiedy Saporski się urodził, Polska i jej ludność cierpiały z powodu zaborów swoich ziem – podzielonych między Prusy, Rosję i Austrię – i pomimo, że naród jeszcze żył w ich sercach, Polacy z pewnością nie cieszyli się podstawowymi prawami obywatelskimi niepodległego kraju.

Finalizou a educação elementar na aldeia natal e continuou seus estudos na cidade de Opole. A língua alemã fez parte do seu aprendizado antes de iniciar os estudos formais, pois nessa época a Polônia já estava ocupada e a Silésia se encontrava sob o domínio da Prússia. Após concluir o ginásio em Opole, em 1867, deixou a aldeia natal para evitar o serviço militar no exército prussiano. Foi a Londres e lá embarcou no veleiro “Emma”, cujo destino era a América do Sul.

À época do nascimento de Saporski, a Polônia e seu povo sofriam sob os efeitos das partilhas de seu território – dividido entre Prússia, Rússia e Áustria – e, apesar de a nação ainda viver em seus corações, os poloneses certamente não desfrutavam dos direitos fundamentais de cidadãos em um país autônomo.

Mapa da Polónia, com a localização de Stare Siołkowice/Mapa Polski, z lokalizacją Starych Siołkowic. Fonte/Zródło: d-maps.com/carte.php?num_car=15038&lang=pt

Vista da panificadora da família Bulig; início do século XX/Widok na piekarnię Państwa Bulig – początek XX wieku. Fonte/Zródło: <http://staresiolkowice.pl/>

Contexto histórico da Polônia

A Polônia surgiu como país unificado no século X. Em 1385, por meio do casamento do Grão-Duque Jagiełło, do Principado da Lituânia, com a Rainha Jadwiga, do Reino da Polônia, os dois países se uniram, criando a República das Duas Nações, que existiu até 1795. O território prosperou militar e economicamente. O século XVI ficou conhecido como o “Século de Ouro” da Polônia.

Ao longo dos anos, a szlachta (nobreza) polonesa, por meio de seu parlamento, o Sejm, começou a legislar em favor dos próprios interesses e retirar o poder do rei. A República das Duas Nações foi apresentando cada vez mais divergências entre poloneses e lituanos e acabou perdendo poder depois de decisões equivocadas da nobreza, conflitos armados e perda de território para os impérios vizinhos.

Em 1772, aconteceu a “Primeira Partilha da Polônia”. A Áustria tomou a Galícia, a Rússia conquistou a maior parte da Bielorrússia e a Prússia obteve o controle do sul do Báltico e da Pomerânia. A Polónia perdeu 30% do território e 35% da população.

A “Segunda Partilha da Polónia” se deu em 1793. A Rússia dominou todo o resto da Ucrânia, enquanto a Prússia absorveu a Posnânia. A Polónia se viu despojada de três quintos do território que lhe restava.

Em 1794, o “Levante de Kościuszkó” uniu todas as classes sociais polonesas numa insurreiçãõ contra o Império Russo, porém, suas tropas foram suplantadas ao final do mesmo ano.

Rei Jagiełło e Rainha Jadwiga, pintura de Jan Matejko/Krół Jagiełło i Królowa Jadwiga, obraz Jana Matejki. Fonte/Zródło: polskieradio.pl/7/5102/Artykul/1694290,Jagiello-i-Jadwiga-malzenstwo-krolow

E em 1795, com a “Terceira Partilha”, a Polónia desapareceu do mapa político da Europa por longos 123 anos.

A mais longa insurreiçãõ polonesa contra a ocupação russa deu-se em 1863: o “Levante de Janeiro”. Combatentes italianos, húngaros e franceses se aliaram aos revoltosos poloneses e até mesmo religiosos entraram para a resistência. Dois anos depois o levante sucumbiu e foi seguido de severas represálias. Centenas de revoltosos foram executados e milhares se viram condenados e enviados para a Sibéria, na Rússia, para trabalhar em regime de escravidão.

Após o Levante, os impostos aumentaram, propriedades foram confiscadas, conventos e mosteiros foram fechados. A região ocupada pela Prússia também foi atingida por forte repressão. A língua polonesa foi proibida nas escolas e na administração pública. O serviço militar tinha que ser cumprido nas forças armadas dos países ocupantes.

Ao final do século XIX, a crise econômica generalizada na Europa e agravada pela Guerra da Crimeia forçou os ocupantes a liberar a emigração de poloneses.

Com o início da I Guerra Mundial, os Impérios Alemão, Russo e Austro-Húngaro estavam profundamente comprometidos com a guerra. Ao final dos conflitos, em 1918, esses impérios haviam perdido vastas extensões de seus territórios ou deixado completamente de existir.

As Legiões Polonesas, comandadas por Józef Piłsudski, aliadas a ações diplomáticas, finalmente garantiram a reconquista da independência da Polónia em 11 de novembro de 1918.

Batalha de Węgrów, 1863/Bitwa pod Węgrowem, 1863. Fonte/Zródło: mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/docmetadata?id=8802&from=&dirids=1&ver_id=&lp=1&Ql=

Bitwa pod Węgrowem.

Kontekst historyczny Polski

Polska powstała w X wieku jako kraj ze zjednoczonych okolicznych ziem. W 1385 r., poprzez ślub wielkiego księcia Jagiełły, z Wielkiego Księstwa Litewskiego, z Królową Jadwigą, z Królestwa Polskiego, te dwa kraje połączyły się tworząc Unię Polsko-Litewską, nazwaną później Rzeczpospolitą Obojga Narodów, która przetrwała do 1795 r. Państwo rozwinęło się pod względem wojskowym i gospodarczym. Wiek XVI został nazwany „Złotym Wiekiem” Polski.

Na przestrzeni lat szlachta polska, poprzez swój Sejm, zaczęła ustanawiać prawa we własnym interesie i ograniczać władzę królewską. W Unii Polsko-Litewskiej zaczęło występować coraz więcej rozbieżności między Polakami a Litwinami i państwo straciło siłę po błędnych decyzjach szlachty, zbrojnych starciach oraz utracie ziem na rzecz sąsiednich mocarstw.

W 1772 r. miał miejsce pierwszy rozbiór Polski. Austria zajęła Galicję, Rosja opanowała większą część Białorusi, a Prusy zdobyły kontrolę nad południem Bałtyku i Pomorza. Polska straciła 30% swojego terytorium i 35% swojej ludności.

Do drugiego rozbioru Polski doszło w 1793 r. Rosja opanowała całą resztę Ukrainy, podczas gdy Prusy pochłonęły województwo poznańskie. Polska została ograbiona z trzech piątych terytorium, które jeszcze do niej należało.

Józef Piłsudski. Fonte/Zródło: https://en.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3zef_Pi%C5%82sudski#/media/File:Jozef_Pilsudski1.jpg

Mapa de 1896 de Stare Siołkowiec/Mapa Starych Siołkowiec z 1896 r. Fonte/Zródło: staresiołkowiec.pl/

W 1794 r. Powstanie Kościuszkowskie zjednoczyło wszystkie polskie klasy społeczne w insurekcji przeciw cesarstwu rosyjskiemu, lecz jego siły zostały pokonane pod koniec tego samego roku.

W 1795 r., po trzecim rozbiorze, Polska zniknęła z politycznej mapy Europy na długie 123 lata.

Najdłuższy zbrojny zryw przeciw okupacji rosyjskiej miał miejsce w 1863 r., i przeszedł do historii pod nazwą Powstania Styczniowego. Kombatanci włoscy, węgierscy i francuscy przyłączyli się do powstańców polskich i nawet duchowni weszli do ruchu oporu. Po dwóch latach powstanie upadło i nastąpiły surowe represje. Setki powstańców zostało rozstrzelanych i tysiące zostało wywiezionych na Sybir, w Rosji, gdzie musieli pracować niczym niewolnicy.

Po Powstaniu podniesiono podatki, majątki zostały skonfiskowane i klasztory zamknięte. Ziemie zajęte przez Prusy także zostały poddane surowym represjom. Zakazano używania języka polskiego w szkołach i w urzędach. Polacy musieli odbywać służbę wojskową w siłach zbrojnych okupantów.

Pod koniec XIX w. kryzys gospodarczy w Europie, spotęgowany przez Wojnę Krymską, zmusił okupantów do zezwolenia na emigrację Polaków.

Z początkiem I wojny światowej, mocarstwa niemieckie, rosyjskie i austro-węgierskie mocno zaangażowały się w konflikt. Pod koniec wojny, w 1918 r., mocarstwa te straciły rozległe części swoich terytoriów lub po prostu przestały istnieć.

Legiony Polskie, pod dowództwem Marszałka Józefa Piłsudskiego, w połączeniu z działaniami dyplomatycznymi, zapewniły ostatecznie odzyskanie niepodległości Polski 11 listopada 1918 r.

Saporski e o contexto histórico no Brasil

Por volta de 1840, as Américas começavam a investir em políticas de imigração. O Governo Imperial do Brasil tinha interesse em povoar os vazios demográficos do país e ainda suprir as lavouras de trabalhadores, visando substituir a mão de obra que rareava com a abolição do tráfico de pessoas negras escravizadas. A Lei Orçamentária brasileira de 1842 concedia terras devolutas para a criação de núcleos coloniais. Os custos do transporte marítimo eram garantidos pelo governo brasileiro.

Saporski i kontekst historyczny Brazylii

Okolo roku 1840 kraje obu Ameryk zaczęły inwestować w politykę migracyjną. Rząd Cesarstwa Brazylijskiego był zainteresowany zaludnieniem niezamieszkanymi obszarów kraju oraz dostarczeniem pracowników dla rolnictwa, w celu zastąpienia siły roboczej przerzedzonej z powodu zniesienia handlu niewolnikami z Afryki. Brazylijska ustawa budżetowa z 1842 r. przyznawała ziemie leżące odłogiem na tworzenie kolonii. Koszty transportu morskiego były gwarantowane przez rząd brazylijski.

Acervo do Jornal Eldorado

Guia do emigrante para o Imperio do Brazil – 1884/Przewodnik emigranta do Cesarstwa Brazylijskiego – 1884. Fonte/Zródło: <https://digital.bbm.usp.br/handle/bbm/4965>

Foto de uma missa sendo rezada em um dos navios que traziam os imigrantes da Europa para o Brasil do livro "Wśród Pionierów Polskich na Antypodach", de 1927/Zdjęcie ze Mszy św. odprawianej na jednym ze statków, które przewoziły imigrantów z Europy do Brazylii w książce „Wśród pionierów polskich na Antypodach”, z 1927 r. Fonte/Zródło: gazetainformativa.com.br

Em 1884, era publicado o “Guia do Emigrante para o Imperio do Brazil”, com o intuito de vertê-lo para o francês, o alemão e o italiano, a fim de fazer propaganda do Brasil nos países europeus.

Para um jovem de 20 e poucos anos, sem poder vislumbrar qualquer perspectiva em sua terra natal sufocada por estrangeiros, só restava tentar a vida em outras paragens. Assim, em junho de 1867, Saporski alcançou terras brasileiras. O veleiro “Emma” atracou no porto de Paranaguá, no litoral do Estado do Paraná. Mas ele não desceu aí num primeiro momento. Decidiu continuar no navio, que seguiria para o Uruguai.

W 1884 r. został opublikowany „Przewodnik Emigranta do Cesarstwa Brazylijskiego”, który miał być przetłumaczony na język francuski, niemiecki i włoski w celu promowania Brazylii w krajach europejskich.

Dla młodzieńca mającego dwadzieścia kilka lat, nie mogącego dostrzec żadnej perspektywy w rodzinnym kraju okupowanym przez cudzoziemców, pozostawała jedynie możliwość szukania lepszych warunków życia w innych stronach. W związku z tym w czerwcu 1867 r. Saporski przybył na brazylijskie wybrzeże. Żaglowiec „Emma” przycumował w porcie Paranaguá, na wybrzeżu stanu Parany. Jednak wtedy tam nie wysiadł. Postanowił płynąć dalej tym samym statkiem, do Urugwaju.

Em Montevideu conheceu o Sr. Frederico, um alemão que estava indo para o Brasil. Saporski acabou aceitando seu convite para voltar e se fixar na Colônia Blumenau, no Estado de Santa Catarina. Numa localidade próxima à Colônia Blumenau chamada Gaspar, conheceu o Padre Antônio Zielinski, que viria a ser um grande aliado no processo de imigração dos poloneses. O padre havia sido apresentado ao Imperador do Brasil, Dom Pedro II, e gozava da amizade do seu genro, o Conde d'Eu, conseguida graças ao Bispo do Rio de Janeiro. Diante desse fato, Saporski convenceu o amigo a tentar junto à corte uma concessão para a colonização de terrenos brasileiros por imigrantes poloneses. Recebendo resposta afirmativa do Imperador, Saporski e o padre Zielinski descobriram que as terras e o clima do Paraná seriam mais adequados aos colonos poloneses do que aquelas do litoral de Santa Catarina.

Vista antiga da cidade de Brusque. Fonte: Acervo Casa de Brusque/Dawny widok miasta Brusque. Źródło: Zbiory Muzeum Domu Brusque.

W Montevideo poznał pana Fryderyka, Niemca, który zamierzał jechać do Brazylii. Saporski przyjął jego zaproszenie do zawrócenia i do osiedlenia się w kolonii Blumenau w stanie Santa Catarina. W miejscowości przyległej do kolonii Blumenau, zwanej Gaspar, poznał księdza Antoniego Zielińskiego, który stał się później jego wielkim sprzymierzeńcem w procesie imigracji Polaków. Ksiądz ten został przedstawiony Cesarzowi Brazylii, Dom Pedro II i cieszył się względami jego zięcia, Hrabiego d'Eu, których dostąpił dzięki biskupowi Rio de Janeiro. Wobec tego faktu, Saporski przekonał swego przyjaciela, ks. Zielińskiego, do starania się o koncesję na kolonizację terenów brazylijskich przez polskich imigrantów. Po otrzymaniu pozytywnej odpowiedzi ze strony Cesarza, Saporski i ksiądz Zieliński odkryli, że ziemia i klimat w Paranie były bardziej stosowne dla polskich osadników niż te na wybrzeżu Santa Catarina.

Vista antiga da cidade de Brusque. Fonte: Acervo Casa de Brusque/Dawny widok miasta Brusque. Źródło: Zbiory Muzeum Domu Brusque.

Portanto, em 1869, quando Saporski soube que dezesseis famílias polonesas da Alta Si-
 lésia haviam chegado à Colônia Brusque, vin-
 das do porto de Itajaí, decidiu ir ao encontro
 delas. Ficou profundamente compadecido
 com as difíceis condições em que se achavam,
 pois se alojavam numa região montanhosa e
 árida. Inconformado com a situação de seus
 conterrâneos decidiu fazer o possível para
 levá-los às novas terras paranaenses cedidas
 pelo Imperador do Brasil.

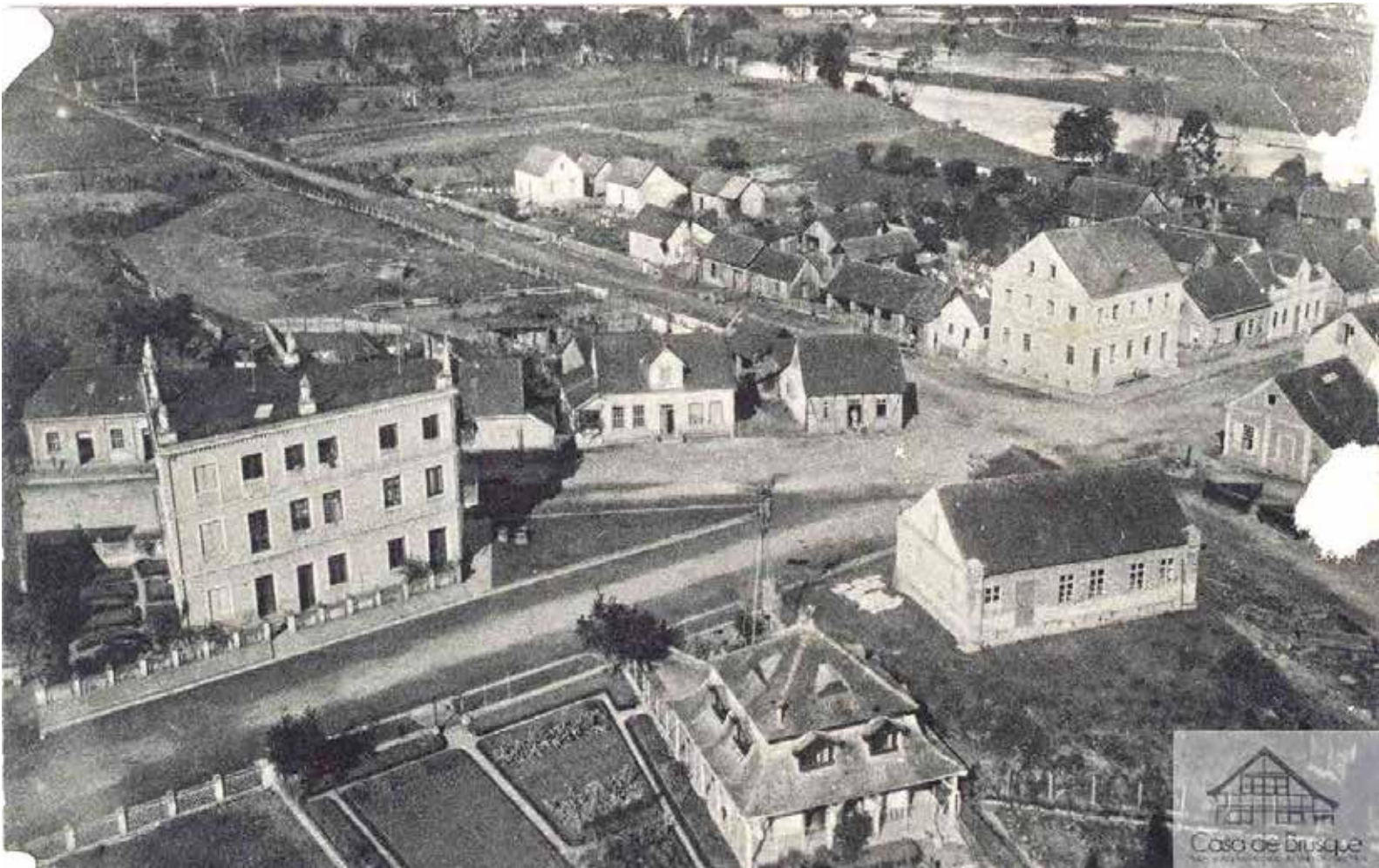
Vista antiga da cidade de Brusque. Fonte: Acervo Casa de Brusque/Dawny widok miasta Brusque. Źródło: Zbiory Muzeum Domu Brusque.

Mapa do Brasil, com a localização de Brusque e Curitiba/Mapa Brazylii z lokalizacją Brusque i Kurytyby. Fonte/Źródło:
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=7488743>

Wobec tego, kiedy w 1869 r. Saporski dowiedział się, że 16 polskich rodzin z Górnego Śląska przybyło do kolonii Brusque, z portu w Itajaí, postanowił wyjechać im na spotkanie. Bardzo im współczuł z powodu trudnych warunków, w których się znajdowali, ponieważ osiedlono ich w rejonie górskim i nieurodzajnym. Nie zgadzając się z sytuacją swoich Rodaków, postanowił dołożyć wszelkich starań, by przenieść ich na nowe zieme parańskie nadane przez Cesarza Brazylii.

Área ocupada pelos imigrantes poloneses na região de Brusque. Fonte: Album do Centenário de Brusque. Edição da Sociedade Amigos de Brusque, 1960/Teren zajęty przez Polaków w regionie Brusque. Źródło: Album Stulecia Brusque. Wydanie Towarzystwa Przyjaciół Brusque, 1960.

Chegada de Saporski a Curitiba

Em 1870, Saporski chegou a Curitiba, capital do Estado do Paraná. Lá teve contato com o Padre Agostinho Lima, vigário da cidade, que levou suas intenções a Ermelino de Leão, Vice-Presidente do Estado. Em seguida, o próprio Presidente da Província do Paraná, Venâncio de Lisboa, mostrou interesse na proposta e garantiu a disponibilização de verbas públicas para o transporte e a acomodação dos imigrantes no Estado. Sendo assim, os colonos foram avisados e iniciaram a sua partida de Brusque em direção

Vista do bairro Pilarzinho em Curitiba, 1906. Fonte: Acervo Casa da Memória/Fundação Cultural de Curitiba/Widok dzielnicy Pilarzinho w Kurytybie, 1906. Źródło: Zbiory Domu Pamięci/Fundacja Kulturalna w Kurytybie.

a Curitiba. A esse grupo se uniram mais outras 16 famílias de poloneses vindas do porto de Itajaí, em Santa Catarina.

Em setembro de 1871, os colonos poloneses chegaram a Curitiba e se instalaram nos arredores da cidade, nos terrenos oferecidos pela Câmara Municipal de Curitiba, nos bairros Pilarzinho e Mercês.

As 32 famílias, formadas por 164 pessoas, fundaram a Colônia Pilarzinho e são consideradas as pioneiras na história da imigração polonesa para o Paraná.

Przybycie Saporskiego do Kurytyby

W 1870 r. Saporski przybył do Kurytyby, stolicy stanu Parany, gdzie się spotkał z księdzem Agostinho Lima, wikariuszem miasta, który przedstawił jego zamiary p. Ermelino de Leão, wiceprezydentowi Parany. Następnie sam prezydent prowincji Parany, p. Venâncio de Lisboa, zainteresował się propozycją i zagwarantował środki publiczne na transport i osiedlenie imigrantów w swoim stanie. Wobec tego osadnicy zostali zawiadomieni i

Residência de Estanislau Mickosz, por volta de 1920. No local atualmente está o Colégio Sebastião Saporski. Bairro Abranches/Taboão, Curitiba/PR. Fonte: Acervo Casa da Memória/Fundação Cultural de Curitiba/Mieszkanie Stanisława Mickosza, około 1920 r. W tym miejscu obecnie znajduje się Liceum im. Sebastiana Saporskiego. Dzielnica Abranches/Taboão, Kurytyba/Parany. Źródło: Zbiory Domu Pamięci/Fundacja Kulturalna w Kurytybie.

Sra. Maria Grzybowski. Bairro Pilarzinho, em Curitiba. Foto de J. Weiss e Cia. Irmãos. Fonte: Acervo Casa da Memória/Fundação Cultural de Curitiba/P. Maria Grzybowski. Dzielnica Pilarzinho, w Kurytybie. Zdjęcie J. Weiss e Cia. Irmãos. Źródło: Zbiory Domu Pamięci/Fundacja Kulturalna w Kurytybie.

rozpoczęli swoją podróż z Brusque do Kurytyby. Do tej grupy dołączyło się 16 innych polskich rodzin, przybyłych do portu Itajaí, w Santa Catarina.

We wrześniu 1871 r. osadnicy polscy przybyli do Kurytyby i osiedlili się w okolicy miasta, na terenach ofiarowanych przez radę miasta, w dzielnicach Mercês i Pilarzinho.

Te 32 rodziny, stanowiące 164 osoby, założyły kolonię Pilarzinho i uważane są za pionierów w historii polskiej kolonizacji w Paranie.

Polonesas ao lado das carroças no Largo Coronel Eneas. Fonte: Acervo Casa da Memória/Fundação Cultural de Curitiba Curitiba-PR/Polki obok wozów na placu Coronel Eneas, Kurytyba-Parana. Źródło: Zbiory Domu Pamięci/Fundacja Kulturalna w Kurytybie.

Em 1873, mais 64 famílias de imigrantes poloneses vindos da Prússia Ocidental, contando 258 pessoas, chegaram ao Brasil via Porto de São Francisco, em Santa Catarina.

Igreja Polonesa. Bairro Abranches, 1906, Curitiba/PR. Fonte: Acervo Casa da Memória/Fundação Cultural de Curitiba/Kościół polski. Dzielnica Abranches, 1906, Kurytyba/Parana. Źródło: Zbiory Domu Pamięci/Fundacja Kulturalna w Kurytybie.

Sabendo das colônias dos conterrâneos no Paraná, pediram autorização para também se instalarem nesse Estado. Dessa vez foram cedidos terrenos no bairro do Ahú, em Curitiba, e a colônia recebeu o nome de Abranches, em homenagem ao Presidente do Paraná na época, Frederico Abranches, grande incentivador da imigração polonesa para o Estado.

Residência de Sebastião Edmundo Woś Saporski, 1883. Fonte: Acervo Casa da Memória/Fundação Cultural de Curitiba/Dom Sebastiana Edmunda Wosia Saporskiego, 1883. Źródło: Zbiory Domu Pamięci/Fundacja Kulturalna w Kurytybie.

W 1873 r. kolejne 64 rodziny polskich imigrantów z Prus Zachodnich, w liczbie 158 osób, przybyły do Brazylii przez port São Francisco, w Santa Catarina. Dowiedziawszy się o koloniach Rodaków w Paranie, poprosiły one o pozwolenie na osiedlenie się w tym stanie. W tym celu zostały ofiarowane tereny w dzielnicy Ahú, w Kurytybie, a kolonia otrzymała nazwę Abranches, na cześć ówczesnego prezydenta Parany, p. Fryderyka Abranches, wielkiego entuzjasty polskiej imigracji do tego stanu.

Polonesa. Foto de Zygmunt Strzemieczny. Fonte: Acervo Casa da Memória/Fundação Cultural de Curitiba/Polka. Zdjęcie Zygmunta Strzemiecznego. Źródło: Zbiory Domu Pamięci/Fundacja Kulturalna w Kurytybie.

Principais realizações

Escola Polonesa. Bairro Abranches, 1904, Curitiba/PR. Fonte: Acervo Casa da Memória/Fundação Cultural de Curitiba/Polska szkoła. Dzielnica Abranches, 1904, Kurytyba/Parana. Źródło: Zbiory Domu Pamięci/Fundacja Kulturalna w Kurytybie.

Nos primeiros anos no Brasil e antes de se formar engenheiro agrimensor, Saporski foi professor na Colônia Blumenau e em Curitiba. Lecionava matemática, geometria e “as línguas de alcance mundial”.

Em 1874, Saporski prestou exames no Ministério da Agricultura, no Rio de Janeiro, e recebeu o título de engenheiro agrimensor. A partir daí essa foi sua profissão. Por intermédio dela abriu dezenas de estradas, mediou lotes de terras e preparou o lar paranaense de centenas de colonos poloneses e europeus. Trabalhou na construção de ferrovias, com destaque para a Estrada

de Ferro Curitiba-Paranaguá, na qual foi responsável pelos vinte quilômetros de mais difícil execução. Tanto que uma das inflexões da ferrovia foi denominada “Volta Saporski” em sua homenagem.

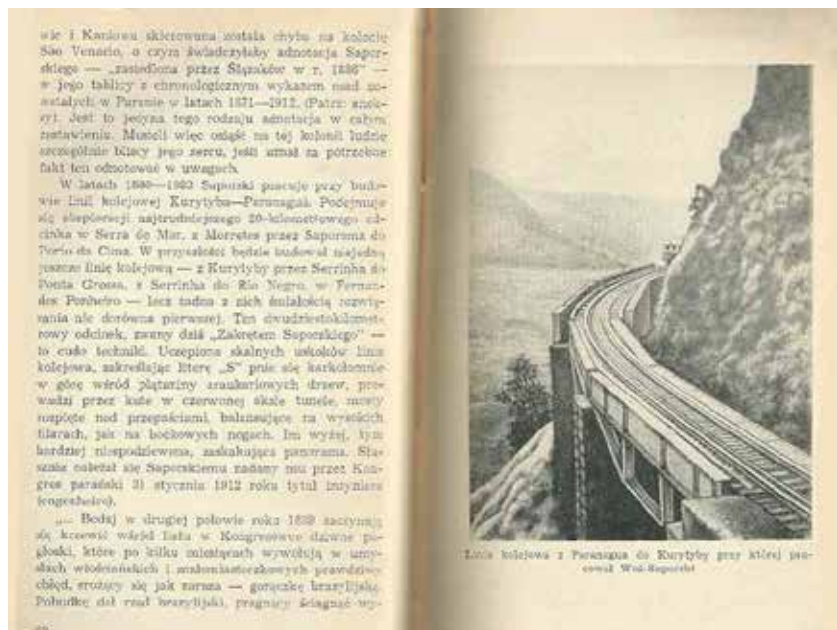
Ważne dokonania

W pierwszych latach w Brazylii, przed zdaniem egzaminu na inżyniera mierniczego gruntów, Saporski był nauczycielem w kolonii Blumenau i w Kurytybie. Uczył matematyki, geometrii oraz „języków o zasięgu światowym”.

W 1874 r. Saporski zdał egzamin w Ministerstwie Rolnictwa, w Rio de Janeiro,

Grupo de alunos do Instituto São José, familiares e professoras (Irmãs da Caridade). Ao fundo, a igreja de Sant'Ana do Abranches. Fonte: Acervo Casa da Memória/Fundação Cultural de Curitiba/Grupa uczniów Instytutu im. św. Józefa z członkami rodzin oraz nauczycielkami (Siostrami Miłosierdzia). W głębi, kościół św. Anny w Abranches. Źródło: Zbiory Domu Pamięci/Fundacja Kulturalna w Kurytybie.

Linia kolejowa z Paranaguá do Kurytyby przez klęby jaskini Wład-Saporski

i otrzymał tytuł inżyniera mierniczego gruntów. Od tej pory był to jego zawód. Wykonując go otworzył dziesiątki dróg, zmierzył wiele działek i przygotował nowy dom w Paranie dla setek osadników polskich i europejskich. Pracował przy budowie kolei, m. in. na odcinku Curitiba-Paranaguá, na której był odpowiedzialny za budowę najtrudniejszych do wykonania 20 kilometrów trasy. Trudnych do tego stopnia, że na jego cześć jeden z zakrętów został nazwany „Zakrętem Saporskiego”.

Volta Saporski/Zakręt Saporskiego. Fonte/Źródło: Pamiętnik z brazylijskiej puszczy - Edmund Sebastian Woś-Saporski. Katowice: Wydawnictwo Śląsk, 1974/ <http://antykwiariat-torun.pl/pl/p/Pamiętnik-z-brazylijskiej-puszczy-Edmund-Sebastian-Wos-Saporski/14863>

Em 15 de junho de 1890, foi fundada a Sociedade Polonesa Tadeusz Kościuszko, e Saporski estava lá como sócio fundador. Anos mais tarde, com mais seis poloneses, também fundou a Sociedade Editora Gazeta Polska w Brazylii, cujo objetivo era administrar e redigir o primeiro jornal em língua polonesa no Brasil, com tiragem de 500 exemplares. A Gazeta Polska e a Sociedade Tadeusz Kościuszko colaboravam entre si na meta de apoiar e unir o povo polonês no novo país.

Gazeta Polska w Brazylii, 1893. Fonte/Zródło: http://www.pbc.uw.edu.pl/607/1/Gazeta_Polska_Brazylia_1893_01.pdf

Em 1912, Saporski foi eleito deputado estadual pelo Partido Republicano Paranaense, tendo sido o primeiro deputado de origem polonesa no parlamento do Paraná.

15 czerwca 1890 r. zostało założone Towarzystwo Polskie im. Tadeusza Kościuszki, a Saporski był jednym z jego fundatorów. Kilka lat później, razem z sześcioma innymi Polakami, założył również Towarzystwo Wydawnicze Gazeta Polska w Brazylii, które miało na celu prowadzenie i redagowanie pierwszej gazety w języku polskim w Brazylii, w nakładzie 500 egzemplarzy. „Gazeta Polska” i Towarzystwo im. Tadeusza Kościuszki współpracowały ze sobą, popierając i zrzeszając lud polski w nowym kraju.

W 1912 r. Saporski został wybrany na urząd posła stanowego z ramienia Parańskiej Partii Republikańskiej, stając się pierwszym posłem pochodzenia polskiego w parlamencie parańskim.

Vista da Praça João Cândido e Sociedade Polono-Brasileira Tadeusz Kościuszko, Curitiba/PR. Fonte: Arquivo Casa da Memória/Fundação Cultural de Curitiba/Widok na plac João Cândido i Towarzystwo Polsko-Brazylijskie im. Tadeusza Kościuszki, Kurytyba/Parana. Zródło: Zbiory Domu Pamięci/Fundacja Kulturalna w Kurytybie.

Sociedade Polono-Brasileira Tadeusz Kościuszko, em 2018/Towarzystwo Polsko-Brazylijskie im. Tadeusza Kościuszki w 2018 r. Fonte: Foto de Juliana Kudlinski/Zródło: Zdjęcie Juliany Kudlinskiej.

Dnia 3 Maja 1890

O reconhecimento do trabalho de Saporski

Em 1920, Sebastião Edmundo Woś Saporski recebeu o título de “Pai da Imigração Polonesa no Brasil” do primeiro cônsul polonês em Curitiba, Kazimierz Głuchowski.

Saporski recebeu, no dia 5 de outubro de 1924, nos salões do Consulado Geral da República da Polônia em Curitiba, a Cruz da “Polonia Restituta”. Tal condecoração é uma distinção outorgada pelo governo polonês em reconhecimento a grandes realizações em prol do país.

Em 1953, foi inaugurado um obelisco em pedra na Praça Irmã Teresa, em frente à Igreja de Sant’Ana, no bairro Abranches, região da antiga colônia. Em 1971, o obelisco recebeu um respeitoso busto em bronze de Saporski, de autoria do escultor Adolph David.

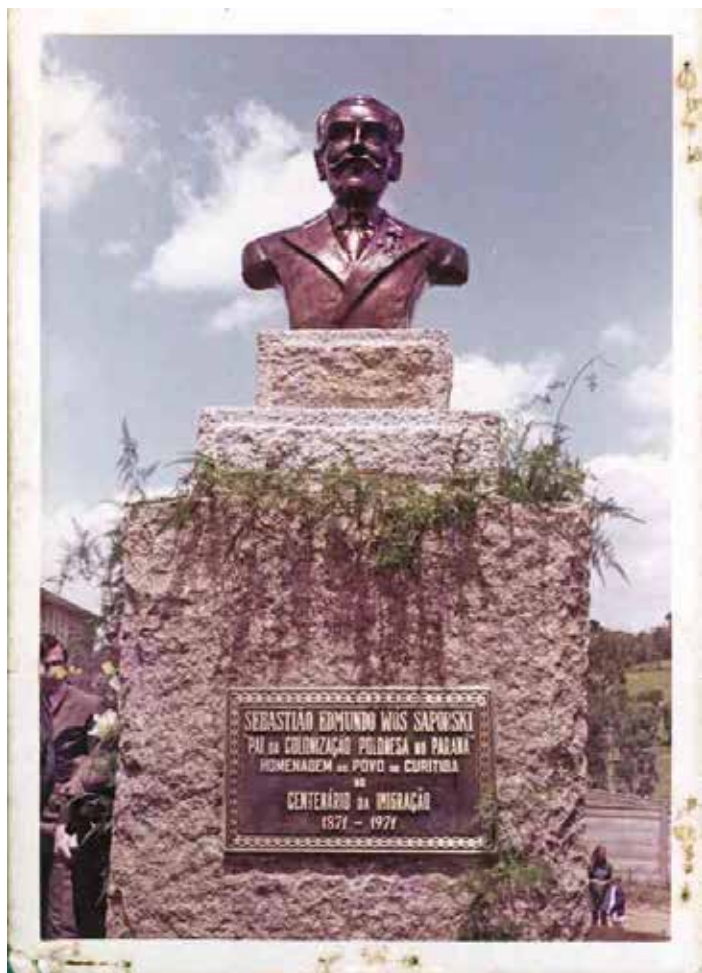
Uznanie pracy Saporskiego

W 1920 r. Sebastian Edmund Woś Saporski otrzymał tytuł „Ojca Imigracji Polskiej w Brazylii”, nadany przez pierwszego polskiego konsula w Kurytybie, p. Kazimierza Głuchowskiego.

Medalha da Ordem da Polonia Restituta/Medal Orderu Polonia Restituta. Fonte/Źródło: commons.wikimedia.org/wiki/File:Order_of_Polonia_Restituta,_Poland,_Professor_J._J._Mikkola_-_National_Museum_of_Finland_-_DSC04018.JPG

Busto de Sebastião Edmundo Woś Saporski no bairro Abranches, em Curitiba. Fonte: Acervo Família Saporski/Popiersie Sebastiana Edmunda Wosia Saporskiego w dzielnicy Abranches, w Kurytybie. Źródło: Zbiory Rodzina Saporskich.

5 października 1924 r. Saporski otrzymał, w siedzibie Konsulatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Kurytybie, krzyż orderu „Polonia Restituta”. To odznaczenie jest wyróżnieniem nadawanym przez polski rząd w uznaniu wielkich zasług dla Ojczyzny.

W 1953 r. odsłonięto kamienny obelisk na Placu Siostry Teresy, naprzeciw kościoła św. Anny w dzielnicy Abranches, w regionie dawnej kolonii. W 1971 r. na obelisku postawiono, otoczone szacunkiem, popiersie Saporskiego z brązu, autorstwa rzeźbiarza Adolpha Davida.

Placa em escola de Stare Siolkowice em comemoração aos 125 anos da imigração polonesa no Brasil, 1996. Płyta w szkole w Starych Siolkowicach dla upamiętnienia 125 lat imigracji polskiej w Brazylii, 1996. Fonte/Źródło: <http://staresiolkowice.pl/>

Em 2012, por ocasião do 78º aniversário do falecimento de Saporski, seu túmulo no Cemitério Municipal de Curitiba foi restaurado por sua família, com apoio do Consulado Geral da República da Polônia em Curitiba.

No bairro Mercês, onde construiu a residência de sua família e viveu até o fim de seus dias, encontra-se a Rua Edmundo Saporski. Há também uma escola em sua homenagem, o Colégio Estadual Sebastião Saporski, no bairro Taboão.

Saporski era um homem honesto, altruísta, sempre pronto a ajudar os conterrâneos e um grande patriota polonês. Era um senhor franzino e tímido, usava um amplo bigode e sua principal característica era a humildade.

Colégio Estadual Sebastião Saporski, no bairro Taboão, 2018. Fonte: Foto de Vivian Marli Bajerski/Liceum Stanowe im. Sebastiana Saporskiego, w dzielnicy Taboão. Źródło: Zdjęcie Vivian Marli Bajerski.

Túmulo de Sebastião Edmundo Woś Saporski no Cemitério Municipal de Curitiba. Fonte: Foto de Juliana Kudlinski. Grób Sebastiana Edmunda Wosia Saporskiego na cmentarzu miejskim w Kurytybie. Źródło: Zdjęcie Juliany Kudlinskiej.

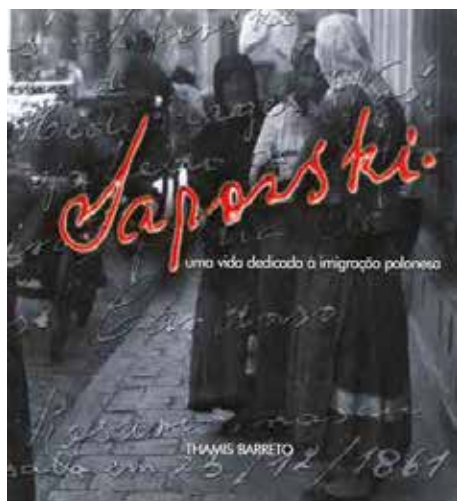
Homenagem com flores ao busto de Sebastião Edmundo Woś Saporski no bairro Abranches, em Curitiba, no dia 26/08/2018, na ocasião da presença do deputado polonês Sr. Jan Dziejdziczak. Da esquerda para a direita: Sra. Vice-Cônsul Dorota Ortyńska, Deputado Sr. Jan Dziejdziczak, Sr. Rizio Wachowicz, Sra. Mari Ines Piekas e Sr. Cônsul-Geral Marek Makowski. Fonte: Foto de Paulo Kochanny/Złozenie kwiatów pod popiersiem Sebastiana Edmunda Wosia Saporskiego w dzielnicy Abranches, w Kurytybie w dniu 26.08.2018 r., podczas wizyty Pana Posła na Sejm RP Jana Dziejdziczaka. Od lewej do prawej: Pani Wicekonsul Dorota Ortyńska, Pan Poseł Jan Dziejdziczak, Pan Rizio Wachowicz, Pani Mari Ines Piekas i Pan Konsul Generalny Marek Makowski. Źródło: Zdjęcie Paulo Kochannego.

Livro publicado em homenagem a Saporski, de Thamís Barreto, 2003. Fonte: Acervo Casa da Memória/Fundação Cultural de Curitiba/Książka wydana w hołdzie Saporskiemu, autorstwa Thamís Barreto, 2003. Źródło: Zbiory Domu Pamięci/Fundacja Kulturalna w Kurytybie.

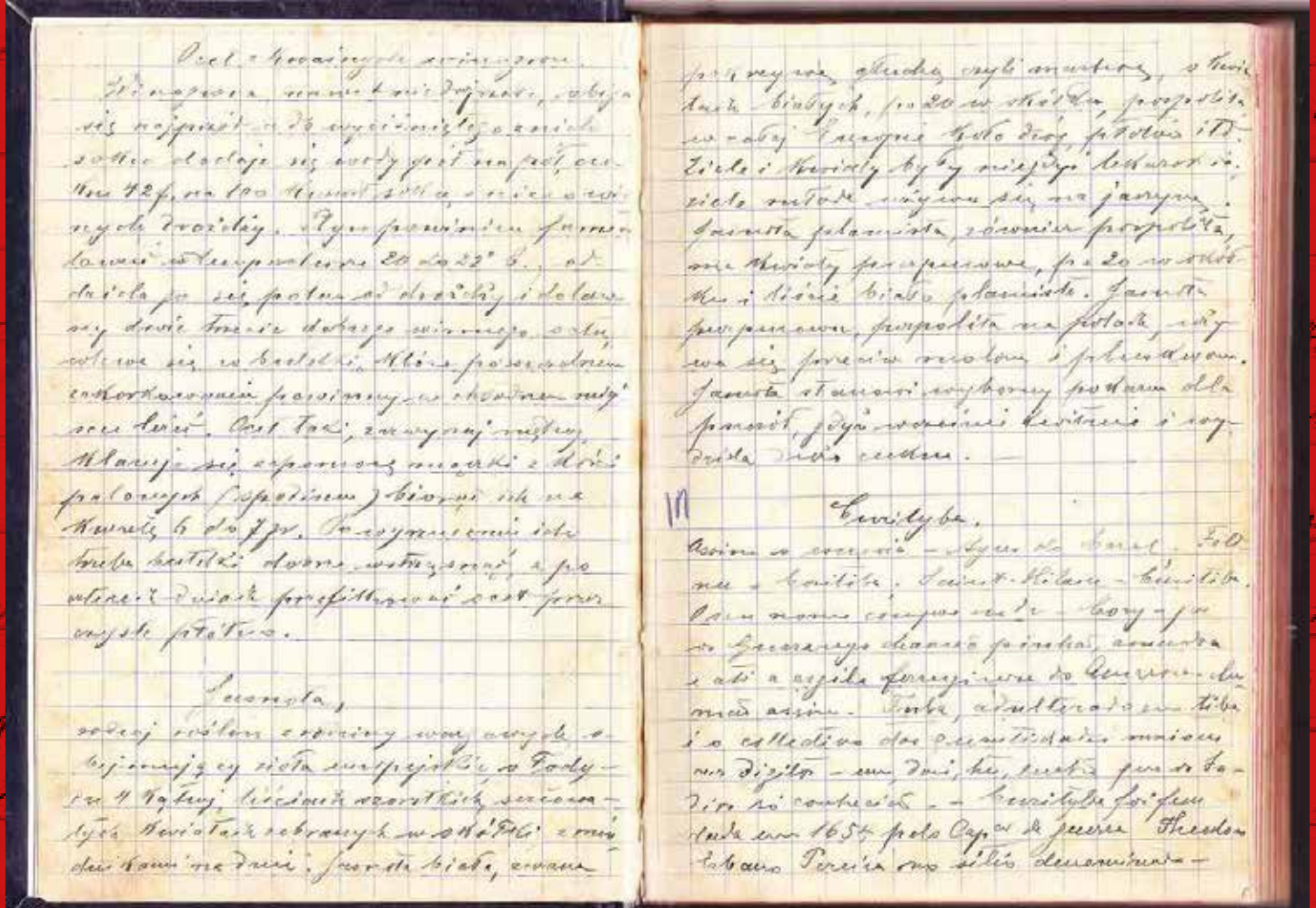
W roku 2012, z okazji 78-iej rocznicy śmierci Saporskiego, jego grób na Cmentarzu Miejskim w Kurytybie został odrestaurowany przez rodzinę, przy wsparciu Konsulatu Generalnego RP w Kurytybie.

W dzielnicy Mercês, gdzie wybudował mieszkanie dla swojej rodziny, gdzie mieszkał do ostatnich chwil swojego życia, znajduje się ulica Edmunda Saporskiego. Istnieje również szkoła jego imienia, Liceum Stanowe im. Sebastiana Saporskiego, w dzielnicy Taboão.

Saporski był człowiekiem uczciwym, altruistą, zawsze gotowym do okazania pomocy Rodakom i wielkim patriotą. Był człowiekiem szczupłym i nieśmiałym, miał długie wąsy i jego najważniejszą cechą była pokora.

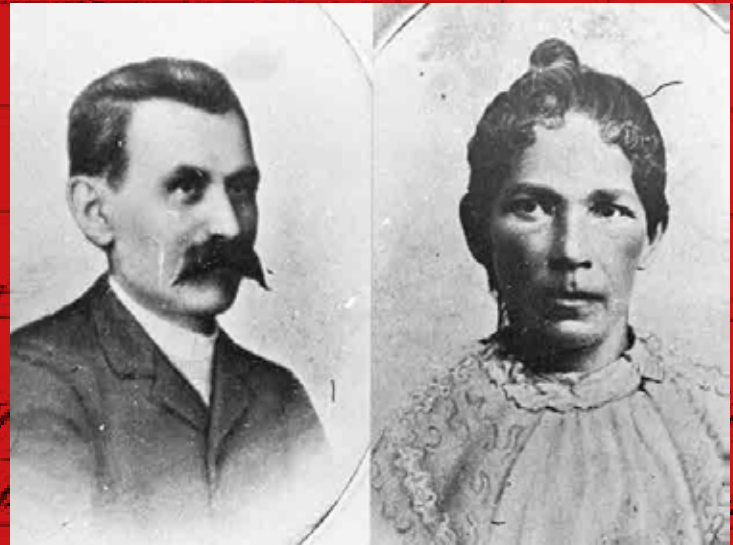

sólka dodaje się wody...
Wzrost 42 p. na 100...
nych tworzący. Płyn...

Diário de Sebastião Edmundo Woś Saporski. Fonte: Foto de Paulo Kochanny/Dziennik Sebastiana Edmunda Wosia Saporskiego. Zródło: Zdjęcie Paulo Kochanny.

...wzrost 42 p. na 100...
nych tworzący. Płyn...

Sebastião Edmundo Woś Saporski e sua esposa Maria. Fonte: Acervo Casa da Memória/Fundação Cultural de Curitiba/Sebastian Edmund Wos Saporski i jego żona Maria. Zródło: Zbiory Dobrej Pamięci/Fundacja Kulturolna w Kurytybie.

...wzrost 42 p. na 100...
nych tworzący. Płyn...

Saporski e a Família

Em 1875, Saporski conheceu sua esposa Maria, no litoral do Paraná. Ela era filha de índios Carijós. Tiveram seis filhos. Ao final de 1892, Saporski adquiriu uma chácara no bairro Mercês, em Curitiba. Viveu nessa casa até o fim de seus dias.

Rodzina Saporskich

W 1875 r. Saporski poznał swoją żonę Marię, na wybrzeżu Parany. Była ona córką Indian Carijós. Mieli sześcioro dzieci. W 1892 r. Saporski nabył działkę w dzielnicy Mercês, w Kurytybie, gdzie mieszkał do końca swojego życia.

Sebastião Edmundo Woś Saporski e seus familiares na última residência no bairro Mercês, em Curitiba. Fonte: Acervo Denise Saporski/Sebastian Edmund Woś Saporski z rodziną w ostatnim mieszkaniu w dzielnicy Mercês, w Kurytybie. Źródło: Zbiory Denise Saporski.

Sebastião Edmundo Woś Saporski e seus familiares na última residência no bairro Mercês, em Curitiba. Fonte: Acervo Denise Saporski/Sebastian Edmund Woś Saporski z rodziną w ostatnim miejscu zamieszkania, domu w dzielnicy Mercês, w Kurytybie. Źródło: Zbiory Rodzina Saporskich.

No Brasil, o legado de Sebastião Edmundo Woś Saporski tem valor inestimável, visto que ainda dá frutos na rica terra paraense. Além de proporcionar um novo lar a milhares de famílias polonesas, seus próprios descendentes inegavelmente herdaram o bravo espírito do pioneiro. Seus filhos, netos e bisnetos têm dado continuidade ao engrandecimento do país por meio das mais diversas áreas, sejam elas as artes, as ciências, a política ou os esportes.

Os brasileiros com ascendência polonesa que hoje vivem com dignidade no Brasil, reconhecidamente, devem suas vidas às suas destemidas famílias imigrantes, aos religiosos poloneses que acompanharam seu rebanho em terra estrangeira e ao Pai da Imigração Polonesa no Brasil, o grande realizador dos sonhos de liberdade de um povo, Sebastião Edmundo Woś Saporski.

W Brazylii spuścizna Sebastiana Edmunda Wosia Saporskiego ma nieocenioną wartość, gdyż nadal rodzi owoce na parańskiej ziemi. Oprócz zapewnienia nowego miejsca zamieszkania dla tysięcy polskich rodzin, również jego potomkowie odziedziczyli po nim bezsprzecznie tego pionierskiego ducha. Jego synowie, wnukowie i prawnukowie przyczynili się również do rozwoju kraju w najrozmaitszych dziedzinach, m. in. w sztuce, nauce, polityce, czy sporcie.

Brazylijczycy o polskich korzeniach, dzisiaj godnie żyjący w Brazylii, na pewno zawdzięczają to swoim nieulekłym przodkom, którzy tu przybyli, polskim zakonnikom, którzy towarzyszyli swojej trzodzie na obczyźnie oraz pionierskiej wizji Ojca Imigracji Polskiej w Brazylii, wielkiego realizatora snów o wolności swoich Rodaków, Sebastiana Edmunda Wosia Saporskiego.

Pedro Saporski, filho de Sebastião Edmundo Woś Saporski. Fonte: Acervo Família Saporski/Syn Sebastiana Edmunda Wosia Saporskiego. Źródło: Zbiory Rodzina Saporskich.

Bisnetos de Sebastião Edmundo Woś Saporski, em 2017. Fonte: Acervo Família Saporski/Potomkowie Sebastiana Edmunda Wosia Saporskiego, w 2017 r. Źródło: Zbiory rodziny Saporskich.

REALIZAÇÃO / REALIZACJA :

Casa da Cultura Polônia Brasil / Dom Kultury Polska Brazylia

Consulado Geral da República da Polônia em Curitiba / Konsulat Generalny RP w Kurytybie

Consulado Geral
da República da Polônia
em Curitiba

Este projeto é financiado com recursos do Departamento da Diplomacia Pública e Cultural do Ministério das Relações Exteriores da República da Polônia.
Niniejszy projekt jest sfinansowany ze środków Departamentu Dyplomacji Publicznej i Kulturalnej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

APOIO / WSPARCIE :

Sociedade Polono-Brasileira Tadeusz Kościuszko / Towarzystwo Polsko-Brazylijskie im. Tadeusza Kościuszki

Representação Central da Comunidade Brasileiro-Polonesa do Brasil – Braspol / Centralna Reprezentacja Wspólnoty Brazylijsko-Polskiej w Brazylii – Braspol

Fundação José Walendowsky / Fundacja José Walendowsky

Fundação Cultural de Brusque / Fundacja Kulturalna w Brusque

Casa de Brusque / Muzeum Dom Brusque

Fundação Cultural de Curitiba - Diretoria do Patrimônio – Casa da Memória / Fundacja Kulturalna w Kurytybie – Dyrekcja Dziedzictwa – Dom Pamięci

Família Saporski / Rodzina Saporskich

Família
SAPORSKI

Nexo Design

Sebastião Edmundo Woś

SAPORSKI

150 ANOS DA IMIGRAÇÃO POLONESA NO BRASIL
150 LAT POLSKIEJ IMIGRACJI W BRAZYLII

1869-2019

Curadoria / Kuratorstwo:

Mari Ines Piekas e Juliana Leonor Kudlinski

Texto / Tekst:

Priscila Camargo Jacewicz

Revisão do texto histórico / Korekta w zakresie historii:

Pe/Ks. Zdzisław Malczewski

Revisão do texto em português / Korekta tekstu po portugalsku:

Juliana Leonor Kudlinski

Tradução para o polonês / Tłumaczenie na język polski:

Mariano Kawka

Revisão do texto em polonês / Korekta tekstu po polsku:

Magdalena Łuszcz

Projeto Gráfico / Projekt graficzny:

Mari Ines Piekas e Naotake Fukushima

AGRADECIMENTOS / PODZIĘKOWANIA :

Pe/Ks. Zdzisław Malczewski

Marcelo Sutil – Diretoria de Patrimônio Cultural / Fundação Cultural de Curitiba / Dyrekcja Dziedzictwa Kulturalnego / Fundacja Kulturalna w Kurytybie

Marli Stanczyk e Roberson Mauricio Caldeira Nunes - Casa da Memória / Fundação Cultural de Curitiba / Dom Pamięci / Fundacja Kulturalna w Kurytybie

Rhuan Zaleski

Rosemari Glatz – Centro Universitário de Brusque / Centrum Uniwersyteckie w Brusque

Folclore polonês em Curitiba. Fonte: Foto de Daio Hoffman. Polski folklor w Kurytybie. Źródło: Zdjęcie Daio Hoffmana.

